

5. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN KİŞİLERARASI SORUNLARINA GÖSTERDİKLERİ TEPKİLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Z. Nurdan BAYSAL *
Serap KORUCU ÇİMŞİR **

ÖZET

Günlük hayat önemi değişen sorunlarla doludur. Bu sorunları gelişimin bir parçası olarak değerlendirilerek sağlıklı bir iletişim kurmak için, çeşitli sorun çözme modelleri geliştirilmiştir. Sürekli etkileşim halinde olan öğrencilerin yaşadıkları sorunlar ve sorunların çözümünde hangi stratejilerden yararlandığı önemlidir. Bu çalışmada ilköğretim öğrencilerinin kişiler arası sorunları nasıl çözdüklerini incelemek amaçlanmıştır ve elde edilen bulguların öğrencilerin sorunlarını çözme stratejilerini geliştirmelerine katkı sağlayacağı düşünülmüştür. Toplam 376 beşinci sınıf öğrencisi ile yapılan bu çalışmada; araştırmacılar tarafından geliştirilmiş 20 maddeden oluşan bir anket kullanılmıştır. Toplam 10 ilköğretim okulunda gerçekleştirilen araştırmanın sonucunda; öğrencilerin kişiler arası sorunlarını daha çok öğretmen katkılı çözdükleri, karşılıklı konuşarak sorunları çözmeyi yeterince tercih etmedikleri belirlenmiştir. Bu araştırma ışığında sorun çözme modellerinin uygulamada kullanılması için gerekli önlemlerin alınması yönünde öneriler sunulmuştur.

Anahtar sözcükler: Kişilerarası sorun, kişilerarası sorun çözme modelleri, iletişim

THE EVALUATION OF THE REACTIONS OF FIFTH GRADE STUDENTS TO THEIR INTERPERSONAL PROBLEMS

SUMMARY

Daily life is full of different problems at different difficulty levels. Evaluating these problems as a part of development to create healthy communication some problem solving strategies have been developed. The problems of the students who are always in interaction with each other and which problem solving strategies are used are important. In this study, how elementary school students solve their interpersonal problems is investigated and it is thought that the findings would be a contribution to students to develop their own problem solving strategies. The data was collected from 376 fifth grade students and to gather the data, a questionnaire of 20 items was used. The findings obtained from 10 elementary schools are as follows. Students usually solve their interpersonal problems teacher assisted and they don't sufficiently prefer face to face communication to solve their problems. In the light of these findings, some suggestions have been presented.

Key words: Interpersonal problem, interpersonal problem solving strategies, communication

* Yrd. Doç. Dr., Marmara Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü, Sınıf Öğretmenliği nurdanbaysal@hotmail.com

** Sınıf Öğretmeni, Tantavi İlköğretim Okulu, serapkorucu80@yahoo.com

Hayatın her alanında sorunlar kaçınılmazdır. Mutlu ve başarılı bir toplum oluşturmanın yolu, sorunları tanımlayan ve çözüm sürecini bilinçli ve doğru bir şekilde yaşayan bireylerden geçmektedir. Bu yüzden son yıllarda okullardan beklentiler sorunları çözebilen bireyler yetiştirmek yönünde artmaktadır. Akademik problemlerin yanında öğrencilerin kişilerarası sorunlarını da çözmenin en doğru yolunu öğrenme ortamlarından biri, yine okullar ve özellikle sınıflardır.

Sorun, bir kimsenin, istenen bir amaca varmak maksadıyla topladığı mevcut güçlerinin karşısına dikilen engeldir (Bingham, 1998, s.18). John Adair (2000)'ın "sorun sizin önünüze atılmış sizi engelleyen bir durumdur" tanımı bir önceki tanımın tekrarı gibi olmakla birlikte Adair, sorunların bir çoğunda çözümün tüm elemanlarının bulunduğunu, tek yapılması gerekenin orada duranları yeniden düzenlemek olduğunu belirtmesi sorun çözmede göz önünde bulundurulması gereken önemli bir ipucudur. Huilt (1992)'e göre sorun, bulunulan yer ile bulunmak istenilen yer arasındaki boşluk (gap), başka bir deyişle, olanla olması gereken arasındaki farktır (Akt.:Öğülmüş, 2001, s.4). Sorun, bir durumda amaçların gerçekleştirilemediği bazı bölümleridir.

Sorunlar çok farklı alanlarda ortaya çıkabilir. Bu makalede özellikle ele alınan öğrenciler arasındaki iletişim sonucu ortaya çıkan sorunlar, kişiler arası sorunlar olarak kategorize edilebilir. Toplumsal bir varlık olarak insanlar arasında etkileşim kaçınılmazdır. Etkileşimin olduğu her yerde sorunların çıkması da oldukça doğal bir durumdur. Kişiler arası sorunlar, etkileşimde bulunan taraflardan en az birinin, mevcut etkileşim biçimi ile ideal etkileşim biçimi arasındaki farkı algıladığı, bu fark yüzünden gerginlik hissettiği, gerginliği ortadan kaldırmak için girişimlerde bulunduğu, ancak girişimlerinin engellendiği bir durum olarak tanımlanabilir (Öğülmüş, 2001, s.9). Kişilerarası sorunların oluşmaması için çaba harcamak olumlu sonuç vermeyecektir. Bu tür sorunların hem öğretmenler, hem de öğrenciler tarafından gelişime neden yaratmak olarak görülmesi en sağlıklı bakış açısıdır.

Günümüzde her alanda hızlı gelişmeler ve değişimler olmaktadır. Bu gelişmeler yaşamı daha karmaşık bir hale getirmektedir (Aytaç, 2000, s.1). Eğitimin amacı hızlı değişen bu dünyaya uyum sağlayabilecek bireylerin yetişmesidir (Ada ve Ünal, 2000, s.24). Bu uyumu kolaylaştıracak becerilerden birisi olan sorun çözme becerisi, öğrencilerin sınıfta veya buldukları ortamda sorumluluklarını ve rollerini daha iyi anlamalarına yardımcı olur (Nelsen, Lott ve Glem, 2001, s.97). Sınıf ortamında, okulda öğrenciler arasında sorunların ortaya çıkması olağandır. Ayrıca okullarda farklı özelliklere sahip bireyler bir araya gelerek eğitim ve öğretimlerini sürdürmektedir. Bu birlikteliğin bir takım kişiler arası sorunların ortaya çıkmasına neden olması doğaldır. Asıl önemli olan karşılaşılan kişilerarası sorunların nasıl çözüldüğüdür.

Sorun çözme, öğrenilmesi ve elde edilmesi gereken bir beceri (Bingham, 1998, s.23) olduğu için kişiler arası sorunları çözmede çeşitli sistematik modellerden yararlanılabilir. Paul W. Swets, David Spivak - Myrna B. Shure, Phillip Mountrose ve D. W. Johnson - F. Johnson bu modellerin geliştiricileri arasında sıralanabilir.

Swets (1998, s.134), insanlar bazen ateşli tartışmaların ortasında kaldıklarında istedikleri kadar iyi düşünemediklerinden sağlıklı düşünerek sorunu çözebilmek için

(1) sorunu tanımlamak, (2) anlaşma olanağı aramak, (3) karşıdakinin hislerini anlamaya çalışmak ve (4) görüşlerini sakince bildirmekten oluşan dört adımlık bir model sunmuştur. Spivak ve Shure adlı psikologlar tarafından geliştirilen *Ben Sorun Çözebilirim-BSC (I Can Problem Solve- ICPS)* programı ise sorunları büyütmek yerine, *gidermenin* öğretilebileceğini kanıtlamıştır. *BSC* programı sorun çözmek için gerekli olan ön becerilerin ve sorun çözmeye becerilerinin öğretildiği iki bölümden oluşturulmuştur (Shapiro, 2000, s.136). Mountrose (2000), sorun çözmeye süreci için beş aşamadan oluşan bir sorun çözmeye modeli önermiştir ve bu modelde duyguların önemi üzerinde durmuştur. Mountrose'un iyi iletişim kurmayı da içeren beş aşamasında (Mountrose, 2000, s.45): (1) Çocuğun problemini tanımlaması, (2) problem hakkında hissettiklerini ifade etmesi (3) çocuğun sahip olduğu, probleme ve sıkıntıya neden olan, problemin temelinde yatan inanç, düşünce sürecini keşfetmesi (4) akıl yürütme ve sınav tekniği sayesinde çocuğun daha iyi ve geliştirici inanca sahip olması ve (5) çocuğun, yeni yerleştirilen düşünce sistemiyle geleceği zihninde canlandırması gerekmektedir.

Sorunlar karşısında insanlar birbirlerinden farklı tepkiler gösterebilir. Öğülmüş (2001, s.19-20)'e göre bazı kişiler, herhangi bir sorun karşısında "*sert*", bazıları "*yumuşak*", bazıları ise "*ilkeli*" bir tepki gösterme eğilimindedir. İlkeli kişiler için önemli olan, sorunlara her iki tarafın da tatmin olacağı adil bir çözüm üretmektir. Bu üç farklı tepki, üç farklı sonuca yol açmaktadır: (1) Taraflardan biri kazanır, diğeri kaybeder. (2) Her iki taraf da kaybeder. (3) Her iki taraf da kazanır. Öğrencilerin kişilerarası sorunlarını çözerken üçüncü seçenek olan her iki tarafın da kazanması yaklaşımını tercih etmeleri en sağlıklı seçimdir.

Johnson ve Johnson (2000), kişiler arası bir çatışma ya da bir sorun karşısında -yine farklı tepkilerin farklı sonuçlara yol açtığı- beş çözüm stratejisinden birinin izlenebileceğini belirtmiştir. Her biri bir hayvanla (*kaplumbağa, oyuncak ayı, tilki, köpek balığı ve baykuş*) simgelenen bu stratejilerden hangisinin kullanılacağı ise iki faktöre bağlıdır: (1) amacın önemi ve (2) ilişkinin önemi. Stratejiye göre, kaplumbağalar çatışmadan kaçınmak için geri çekilir hem amaçlarından hem de ilişkilerinden vazgeçer. Oyuncak ayılar için ilişkiler çok önemli, amaçları pek önemli değildir. Tilkiler hem kendi amaçlarına hem de ilişkilerine orta derecede önem verir. Tilkiler uzlaşma arar. Oyuncak ayının aksine köpek balıkları kendi çözüm önerilerini kabul etmesi için, çatıştığı kişiyi zorlar ve kişi üzerinde güç kullanmayı dener. Kendi amaçları çok önemli, ilişkileri ise önemsizdir. Baykuşlar ise hem amaçlarına hem de ilişkilerine önem verir. Çatışmaları, çözülmesi gereken sorunlar olarak görürler ve hem kendilerinin hem de diğer kişinin amaçlarına ulaşabileceği bir çözüm ararlar. Çatışmaları taraflar arası gerilimi azaltarak ilişkileri geliştirici bir araç olarak görürler. Her iki tarafı da tatmin eden çözümler arayarak ilişkinin sürmesini sağlarlar.

Okulda yaşanan kişilerarası sorunların çözümünde öğrencilerin, öğretmenden yardım alma yoluna gitmeleri Johnson ve Johnson'ın çatışma çözmeye stratejilerinden tilki olmayı seçme göstergesi olarak değerlendirilebilir. İdeal sorun çözmeye stratejisi olan baykuş olma eğilimi ise öğrencilerin sorunlarını çözümlerken karşılıklı konuşmayı seçmeleri olarak düşünülebilir. Bu araştırmada kaplumbağa ve oyuncak ayı içe dönüklüğün, köpekbalığı ve tilki dışa dönüklüğün sembolü olarak benimsenmiştir.

Bu çalışma yukarıda sözü edilen kişiler arası sorunları çözebilmek amacıyla geliştirilen sistematik modeller –özellikle Johnson ve Johnson’ın çatışma çözme stratejisi- ışığında okul çağındaki çocukların, en önemli sosyal çevresi olan okulda ve sınıfta, birbirleriyle yaşadıkları sorunları nasıl çözdüklerini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu genel amaç çerçevesinde “Öğrenciler, kişilerarası sorunlarla karşılaştıklarında hangi tepkileri hangi sıklıkta tercih etmektedir?” sorusunun cevabı aranmıştır.

YÖNTEM

Bu araştırma, öğrencilerin, birbirleriyle yaşadıkları sorunları nasıl çözdüklerini belirlemeye yönelik olduğundan tarama modeline uygun olarak düzenlenmiştir.

Örneklem

Araştırmanın evreni, 2007-2008 eğitim-öğretim yılında; İstanbul ili, Anadolu yakasında bulunan ilköğretim okullarında okuyan beşinci sınıf öğrencileridir. Örneklemi oluşturan ilköğretim okullarının listesi aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 1. Araştırma uygulama okulları

1.	Faik Reşit Unat İlköğretim Okulu
2.	Melahat Şefizade İlköğretim Okulu
3.	Zühtü Paşa İlköğretim Okulu
4.	Nevzat Ayasbeyoğlu İlköğretim Okulu
5.	Moda İlköğretim Okulu
6.	Mustafa Aykın İlköğretim Okulu
7.	Mehmet Karamancı İlköğretim Okulu
8.	Selimiye İlköğretim Okulu
9.	29 Ekim İlköğretim Okulu
10.	Çamlıca İlköğretim Okulu

Araştırmanın örneklemini ise, araştırmanın evreninde yer alan okullardan seçilen toplam 376 ilköğretim beşinci sınıf öğrencisinden oluşmaktadır.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada ilköğretim öğrencilerinin kişilerarası sorunlarına gösterdikleri tepkileri ölçmek amacıyla araştırmacılar tarafından geliştirilen “Öğrenciler için Kişilerarası Sorunlara Yönelik Gösterilen Tepkiler Anketi” olarak isimlendirilen yirmi maddelik anket kullanılmıştır. Maddelerle ilgili cevaplar (1) bağırırım, (2) öğretmene şikâyet ederim, (3) nedenlerini karşılıklı konuşurum, (4) sessiz kalırım ve (5) küserim şeklinde beşli likert tipinde hazırlanan cevap anahtarına işaretlenmiştir. Hazırlanan anket alanda yer alan uzman görüşlerine başvurulmuş ve oluşturulmuştur.

Verilerin Çözümlemesi

Araştırmanın amacına uygun olarak betimleyici istatistik tekniklerinden olan % ve frekans analizleri yapılmıştır. Bütün bu analizler SPSS istatistik paket programı ile gerçekleştirilmiştir.

BULGULAR

Bulgular bölümünde araştırmadan elde edilen sonuçlar anlatılmış, araştırmanın amaçları bulgulara dayalı olarak tartışılmış ve bu sonuçlardan hareket edilerek bir takım önerilerde bulunulmuştur.

Tablo 2’de araştırmaya katılan öğrencilerin kişilerarası sorunlara gösterdikleri tepkilerin dağılımı görülmektedir.

Tablo 2 incelendiğinde, öğrencilerin (madde 1) “arkadaşın canını acıtacak bir davranışta bulunursa ona nasıl karşılık verirsin?” (n=125), (madde 3) “arkadaşın seni suyla ıslatırsa ne yaparsın?” (n=140), (madde 5) “arkadaşın durup dururken seni iterse ne yaparsın?” (n=121) ve (madde 6) “teneffüste arkadaşın sürekli sana vurur ve kaçarsa ne yaparsın?” (n=164) sorularına en çok “öğretmene şikayet ederim” cevabını verdikleri görülmektedir.

Öğrencilerden (madde 2) “Arkadaşın senden onun için yalan söylemeni isterse ne yaparsın?” (n=141) sorusuna en çok nedenlerini karşılıklı konuşurum; (madde 4) “arkadaşın hoşlanmadığını bildiği halde sana lakap takarsa ona nasıl tepki gösterirsin?” (n=111) sorusuna ise en çok “bağırırım” cevabı alınmıştır.

Öğrenciler, (madde 9) “Sınav veya etkinlik esnasında sıra arkadaşın sana sorunun cevabını sorarsa ne yaparsın?” (n=180), (madde 10) “öğretmenin sana soru sorduğunda sıra arkadaşın dikkatini dağıtırsa ne yaparsın?” (n=242), (madde 12) “İstiklal Marşı okunurken arkadaki arkadaşın seni rahatsız ederse ne yaparsın?” (n=189) ve (madde 13) “öğretmeninin verdiği ödevi arkadaşının başkasına yaptırdığını gördün. Ne yaparsın?” (n=176) sorularına yine en çok ‘öğretmene şikayet ederim’ cevabını vermişlerdir.

Öğrenciler, (madde 8) “sıra arkadaşın izin almadan senin eşyayı kullanırsa ona nasıl davranırsın?” ve sorusuna en çok % 34,6 (n=130) (madde 11) “sıra arkadaşın beden eğitimi dersinin olduğu gün eşofmanlarının bulunduğu çantayı da sıraya koyarak sana çok az oturacak yer bırakırsa ne yaparsın?” (n=121) sorularına en çok ‘nedenlerini karşılıklı konuşurum’ şeklinde ; (madde 7) “sen ders dinlerken, sıra arkadaşın komiklik yapar, fıkrâ anlatırsa ona nasıl tepki gösterirsin?” (n=132) sorusuna ise en çok ‘sessiz kalırım’ şeklinde yanıtlamıştır.

Tablo 2. Kişilerarası sorunlara gösterilen tepkilerin dağılımı

Maddeler		1	2	3	4	5	Toplam
Madde 1	f	100	125	98	19	34	376
	%	26,6	33,2	26,1	5,1	9,0	100,0
Madde 2	f	76	52	141	63	44	376
	%	20,2	13,8	37,5	16,8	11,7	100,0
Madde 3	f	135	140	34	14	53	376
	%	35,9	37,2	9,0	3,7	14,1	100,0
Madde 4	f	111	88	73	39	65	376
	%	29,5	23,4	19,4	10,4	17,3	100,0
Madde 5	f	113	121	84	29	29	376
	%	30,1	32,2	22,3	7,7	7,7	100,0
Madde 6	f	102	164	61	13	36	376
	%	27,1	43,6	16,2	3,5	9,6	100,0
Madde 7	f	15	131	96	132	2	376
	%	4,0	34,8	25,5	35,1	0,5	100,0
Madde 8	f	49	93	130	86	18	376
	%	13,0	24,7	34,6	22,9	4,8	100,0
Madde 9	f	19	180	33	138	6	376
	%	5,1	47,9	8,8	36,7	1,6	100,0
Madde 10	f	33	242	33	53	15	376
	%	8,8	64,4	8,8	14,1	4,0	100,0
Madde 11	f	74	116	121	50	15	376
	%	19,7	30,9	32,2	13,3	4,0	100,0
Madde 12	f	41	189	36	98	12	376
	%	10,9	50,3	9,6	26,1	3,2	100,0
Madde 13	f	14	176	84	88	14	376
	%	3,7	46,8	22,3	23,4	3,7	100,0
Madde 14	f	15	25	78	132	126	376
	%	4,0	6,6	20,7	35,1	33,5	100,0
Madde 15	f	31	55	164	52	74	376
	%	8,2	14,6	43,6	13,8	19,7	100,0
Madde 16	f	12	31	134	155	44	376
	%	3,2	8,2	35,6	41,2	11,7	100,0
Madde 17	f	20	4	128	98	126	376
	%	5,3	1,1	34,0	26,1	33,5	100,0
Madde 18	f	84	97	42	32	121	376
	%	22,3	25,8	11,2	8,5	32,2	100,0
Madde 19	f	93	91	137	26	29	376
	%	24,7	24,2	36,4	6,9	7,7	100,0
Madde 20	f	42	58	166	90	20	376
	%	11,2	15,4	44,1	23,9	5,3	100,0

Madde 15'te "yakın arkadaşının bir yalanını yakalarsan ne yaparsın?" (n=164) ve madde 17'de "sen arkadaşına sürekli iyilik yapıyorsun. Senin problemin olduğunda o sana yardım etmezse ne yaparsın?" (n=128) sorularına tepki olarak en çok nedenlerini karşılıklı konuşurumu tercih ettiği görülmektedir. 16. maddeye "sıra arkadaşın artık seninle oturmak istemediğini söylerse ne yaparsın?" (n=155) en çok sessiz kalırım cevabı verilirken, 18. maddede, öğrencilerin "düşük not aldığımda arkadaşım benimle dalga geçerse ne yaparsın?" (n=121) sorusunun en çok 'küserim' şeklinde yanıtlandığı görülmektedir.

Kişisel eşyalarla ilgili sorunlarda 19. maddede "teneffüste sıra arkadaşının senin eşyalarını yere düşürdüğünü ve umursamadığını görürsen nasıl davranırsın?" ve 20. maddede "arkadaşın senden aldığı boya kalemini uzun süre getirmede. Ne yaparsın?" öğrencilerin en çok 'nedenlerini karşılıklı konuşurum' cevabını verdikleri görülmektedir.

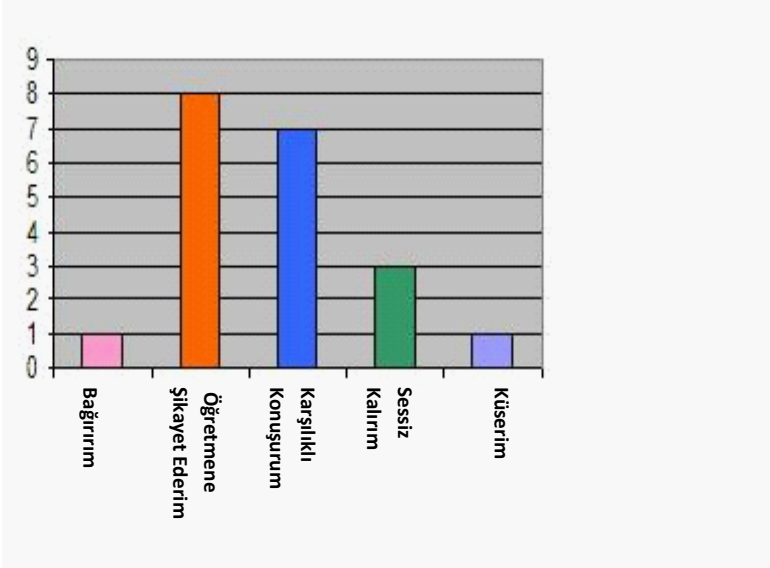
Öğrencilerin, kişilerarası sorunların sözlü ya da fiziksel olması durumunda tepkilerin daha çok öğretmene başvurularak ya da bağırarak, daha az sayıda da karşılıklı konuşarak çözme eğiliminde oldukları sonucuna varılmıştır. Dolayısıyla öğrenciler, Johnson ve Johnson çatışma çözme stratejilerinden en çok tilki, sonra köpek balığı ve az sayıda da baykuş olmayı tercih etmektedir. Bu bulgulara dayanılarak öğrencilerin sözlü ya da fiziksel kişilerarası sorunlarını daha çok dışa dönük bir şekilde çözdükleri yorumu yapılabilir. Ders dinlerken ya da tören esnasında öğrenciler karşılaştıkları kişilerarası sorunları daha çok öğretmene şikayet ederek, daha sonra karşılıklı konuşarak ya da sessiz kalarak çözmeyi tercih etmeleri ulaşılmış diğer bir sonuçtur. Bu bulgular dikkate alındığında öğrencilerin Johnson ve Johnson çatışma çözme stratejilerinden yine tilki, baykuş bir de kaplumbağa olmayı tercih ettikleri yani tepkilerin içe dönük bir yönelim gösterdiği yorumu yapılabilir. Öğrenciler dışlandıklarında ya da arkadaşlarından olumlu karşılık görmediklerinde diğer iki maddelerden farklı olarak; daha çok sorunu öğretmene taşımak yerine sessiz kalmayı ya da nedenleri karşılıklı konuşmayı tercih etmektedir. Bu maddeler için Johnson ve Johnson'ın çatışma çözme stratejilerinden baykuş, oyuncak ayı ve kaplumbağa olmayı tercih ettikleri sonucuna varılmaktadır. Bu bulgulardan yola çıkılarak öğrencilerin bu tip sorunlara karşı daha çok içe dönük tepkiler verme eğiliminde oldukları yorumu yapılabilir.

Öğrencilerin ödünç verdikleri eşyalara zarar geldiğinde -ideal sorun çözme yolunu- sorunun nedenlerini karşılıklı konuşmayı tercih ettikleri görülmektedir. Öğrenciler, Johnson ve Johnson'ın çatışma çözme stratejilerinden baykuş olmayı seçmişlerdir. Bu tip sorunların çözümünde uzlaştırıcı ya da çözümü bulucu üçüncü kişiye yani öğretmene sorunu çözmeye gerek görmemişlerdir. Buradan hareketle ideal bir yol olan, sorunu kendi başlarına çözme yoluna gittikleri yorumu yapılabilir.

TARTIŞMA

Araştırma sonucunda öğrencilerin toplam 8 madde için öğretmene şikayet etmeyi, 7 maddede nedenleri karşılıklı konuşmayı, 3 maddede sessiz kalmayı ve 1'er maddede de bağırmayı ya da küsmeyi tercih ettikleri sonucu ortaya çıkmıştır. Bu sonuçlar daha iyi irdelenmesi amacıyla Tablo 3'de verilen sütun grafiğinde görülmektedir.

Tablo 3. Öğrencilerin kişilerarası sorunlarına gösterdikleri tepkilere göre toplam madde sayısı

Tablo 3’de öğretmene şikayet ederim sütununun konuşurum sütunu ile paralel olması olumlu sorun çözme stratejilerinin beklenen düzeyde tercih edilmediğinin göstergesi olarak değerlendirilebilir. Okullarda var olan durumun öğrencilerin sorunlarını karşılıklı konuşmaktan çok bir üçüncü ve söz sahibi kişiyi sorunun çözümü sürecine dahil etme eğiliminde olduklarını göstermektedir. Bu sonuç, öğretmenin sorunlara müdahale ettiğinin bir göstergesi olarak da değerlendirilebilir. Oysa, öğrencilerin kendi sorunlarını kendilerinin çözmeleri için teşvik edilmeleri gerekmektedir. Diğer taraftan sonuçlar mevcut sistemde David Spivak ve Myrna B. Shure tarafından geliştirilen “Ben Sorun Çözebilirim” yaklaşımından çok sorunların çözümünde öğretmen merkezli bir eğilimin sürdüğünün göstergesi olarak yorumlanabilir.

Heppner ve Peterson (1982), problem çözme becerilerini öğretme işleminin, bireylerin problem çözme becerisi algıları üzerindeki etkilerini tespit etmek amacıyla bir çalışma yapmıştır. Araştırmada kadın ve erkeklerden oluşan 19 kişilik bir gruba her hafta bir saat olmak üzere altı haftalık problem çözme becerisi eğitimi verilmiştir. Eğitim programına, çalışmaya katılanların yaşamlarında karşılaştıkları problemleri çözmeye yönelik ev ödevleri de eklenmiştir. Problem çözme becerisi PÇE ile ölçülmüştür. Sonuçta araştırmaya katılanların kontrol grubundakilere göre problem çözme becerisini algılamada olumlu yönde anlamlı bir gelişme olduğu görülmüştür. Bu nedenle de problem çözme becerisinin Bingham’ın (1998) da vurguladığı gibi, eğitim yoluyla öğrenilebileceği anlaşılmıştır. Bu çalışmanın bulguları da öğretmen ve öğrencilerin kişilerarası sorunların çözümü için eğitim desteği almaları gerektiğine işaret etmektedir.

Korkut (2002), lise öğrencilerinin sorun çözme becerilerini araştırmış; cinsiyet,

okul türü, yaş, babanın işi, bireylerin sorunlarını konuştukları ve anlaşıldıkları kişilerin kimler olduğu gibi değişkenlerin sorun çözme becerilerini algılamada fark yarattığını bulmuştur. Bu araştırma sonuçları öğrencilerin okulda kişiler arası sorunlarını çözmede en çok konuştukları kişilerin öğretmenler olduğunu göstermektedir. Oysa bu tercih öğretmeni sürekli meşgul ederek başka yönlerde kullanabileceği verimliliği bu nedenle tüketmesine, öğretmenin ve diğer arkadaşlarının vaktinin boşa gitmesine ve kendi sorunlarını kendi kendine çözmeyen öğrencilerin sorun çözme için sağlıklı deneyimler biriktirmesine engel olmaktadır. Bu olumsuzlukların en aza indirilebilmesi için şu öneriler getirilebilir: (i) Eğitim Fakültelerinde öğretmen adaylarının kişilerarası sorunları çözmede öğrencilere nasıl yaklaşılması gerektiği konusunda eğitim almalarına özen gösterilmelidir. (ii) Sistem içerisinde öğretmenlerin yetkilerinin bir kısmını öğrencilere devretmeleri gerektiğinin öncelikle kabulü daha sonra da nasıl yapılacağına yönelik, yani sorun çözme modelleri konusunda hizmet içi eğitim çalışmaları sağlanmalıdır. (iii) Öğrencilerin sorun çözme becerileri çeşitli programlar ve seminerlerle geliştirilmelidir.

KAYNAKLAR

- Ada, S. ve Ünal, S. (2000). *Sınıf yönetimi*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesi Matbaa Birimi.
- Adair, J. (2000). *Karar verme ve problem çözme*. (N. Kalaycı, Çev.) Ankara: Gazi Kitabevi.
- Aytaç, T. (2000). *Okul merkezli yönetim*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Bingham, A. (1998). Çocuklarda Problem Çözme Yeteneklerini Geliştirilmesi, (F. Oğuzhan, Çev.), İstanbul: 3130 Bilim ve Kültür Eserleri Dizisi: 978 Eğitim Dizisi: 35, Millî Eğitim Basımevi.
- Büyüköztürk, Ş. (2004). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Heppner P.P. ve Peterson C.H. (1982). The development and implications of personnel-problem solving inventory. *Journal of Counseling Psychology*, 29, 66-75.
- Johnson, D. W., ve Johnson, F. (2000). *Joining together: Group theory and group skills (7th ed.)*. Boston: Allyn & Bacon.
- Korkut F. (2002). Lise öğrencilerinin problem çözme becerileri, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22, 177-184.
- Mountrose, P. (2000). *6 ile 18 yaş çocuklarıyla sorunları çözmeye 5 aşama*. (S. Can, Çev.) İstanbul: Kariyer Developer Yayınları.
- Nelsen, J., Lott, L. ve Glem, S. (2001). *Sınıfta pozitif disiplin*. (M. Koyuncu, Çev.) İstanbul: Hayat Yayıncılık.
- Öğülmüş, S. (2001). *Kişiler arası sorun çözme becerileri ve eğitimi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Shapiro, L. E. (2000). *Yüksek EQ'lu çocuk yetiştirmek* (Ü. Kartal, Çev.), İstanbul: Varlık / Özel Yayınları.
- Swets, P. W. (1998). *Ergen çocuğunuzla konuşma sanatı*, (B. Atlamaz, Çev.), İstanbul: Varlık / Özel Yayınları.